

NUMMER TRE-FYRA 2016

Länsnytt

Mötesplats för biblioteken i Stockholms län

TEMA LÄSNING

Regionbibliotek
Stockholm

*Barn och unga på fritiden
i biblioteket, sid 4*

*Vad läsning gör—om läsfrämjande
och biblioterapi, sid 5*

*Tre chefer om
bibliotekets
läsuppdrag, sid 6*

*Forskning lyfter
läsfrämjande
projekt på bibliotek,
sid 8*

*En dag med
Bokstart, sid 9*

*En krönika om läsning,
sid 7*

*Självskattning av
boksamtal, sid 10*

*Tidningen Länsnytt ges ut av Regionbibliotek
Stockholm och utkommer med fyra nummer per år.*

Ansvarig utgivare:

Anna Wäglund
anna.waglund@stockholm.se

I redaktionen:

Lotta Aleman
Cecilia Brisander
Annika Lissenko
Sofie Samuelsson

Grafisk form: Maria Rodrick Nordström

Nästa nummer: Tema Rummet/platsen

Manusstopp 15 februari

Välkommen med artiklar och notiser om vad som händer på ditt bibliotek eller om annat som kan vara av intresse. Bifoga gärna högupplösta digitala foton. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insända manus.

E-post till redaktionen:

regionbiblioteket@stockholm.se

Regionbibliotek Stockholm

Box 8100
163 08 Spånga
Besöksadress: Askebykroken 13
Tel: 08-508 31 278

Länsnytt finns också som pdf-fil på nätet,
www.regionbiblioteket.se

Omslagsfoto: Stockholms stadsbibliotek

Foto: *Annika Lissenko*
EO grafiska

*Läsprojekt –
Läsande åttor,
sid 11*

*Möten med läsning i Täby,
sid 12*

*Biblioteksrummets
läsbarhet, sid 13*

*BiblioteksBerättarna,
sid 14*

*Läslust genom
identifikation,
sid 15*

*Poesi på bibliotek,
sid 16*

*Finlands svenska
biblioteks dagar, sid 18*

*Lyssna på en novell
på Österåkers bibliotek, sid 17*

SID 19

Hänthänder

Barn och unga på fritiden i biblioteket

Foto: Cecilia Brisander

En förskjutning

Det är snart 22 år sedan jag började min bana som barnbibliotekarie. Det var på Vaxholms stadsbibliotek och jag tog emot skolklasser i långa banor - bokpratade och bokpratade och bokpratade. Utan att fundera så mycket på det, ska erkännas, gick all tid åt till barnen i deras roll som elever. Jag tror att skolklasser på besök även idag utgör en stor del av barnbibliotekens verksamhet, men ser också en förskjutning mot aktiviteter riktade mot barn och unga på deras fritid. Allt fler bibliotek erbjuder till exempel läsklubbar och skrivarverksamhet, och dessutom många aktiviteter på skolloven. Även här finns en riktning mot mer läsupplevelse och mindre prestation. Vad förskjutningen beror på vet jag inte. Kanske kan nya Skollagens skrivning om att alla skolor ska ha tillgång till skolbibliotek spela in? Kan det vara så att folkbiblioteken inte längre kompenserar för skolans brist på skolbibliotek, utan fokuserar mer på uppdraget att erbjuda barn och unga

biblioteksverksamhet de söker på egen hand - för egen läslust och eget kunskapande? Kanske också vetenskapen om att barn förknippar biblioteket med skola och tvång, istället för eget val och lust? Som Kulturrådet säger: det är skolan som lär barnen att läsa, och biblioteket som gör dem till läsare.

En trygg plats att bli sedd på

Två gånger har jag på kort tid stött på begreppet en trygg plats att bli sedd på. Det är barnbibliotek som beskrivs i artiklar om Malmö stadsbiblioteks nya avdelning för de små barnen, Kani-ni, och om ungdomsbiblioteket Tøyen i Oslo. Jag kommer givetvis genast att tänka på kvalitetsmodellen och kvalitetsparametrarna trygghet och lyhördhet. Biblioteket som en plats dit barn kan gå utan att vara rädda för att utsättas för hot och våld. Ett ställe där de kan fråga efter böcker om skilsmässa, sexualitet och annat de inte kan prata med någon om. Där personalen ser dem,

lyssnar på det de säger och det de inte säger. Personal som vet att de kanske inte vågar fråga, och kan hjälpa dem genom att lyssna, ställa frågor och låta barn ta tid. Som vet att det sociala mötet måste äga rum innan frågemötet kommer till stånd. Det ställer stora krav på bibliotekspersonalen. Det handlar om tid, om förhållningssätt, om prioriteringar och om kompetens.

När vi alla?

När vi dem vi vill nå? Kommer de till biblioteket? Kan vi hitta dem på andra ställen? Vilka samarbeten med andra aktörer i lokalsamhället kan hjälpa till? Det kan vara öppna förskolan för att nå de familjer med annat modersmål än svenska som inte tror att biblioteket är till för dem. Det kan vara fritidsgården för att nå de ungdomar som inte känner sig bekväma i den kultur som råder i biblioteket. Det uppsökande arbetet som var så stort innan den ekonomiska krisen på 1990-talet ser jag blomma upp igen. Det är mycket glädjande och nödvändigt för att visa på bibliotekets roll och kraft i samhällsbygget.

Projekt om barn på fritid

I höst sätter Regionbiblioteket igång projektet Barn på fritid. Det kommer att ha flera spår, och liksom i projektet Sagostunden kommer vi att knyta Åse Hedemark från Uppsala universitet till projektet. Workshops om (referens)samtal med barn utifrån kvalitetsmodellen pågår under hösten. Samtal är ett viktigt ledord för projektet, liksom delaktighet.

Pia Borrman

Regionbibliotek Stockholm

Det här numret av Länsnytt belyser perspektiv på läsning utifrån olika erfarenheter från biblioteksmedarbetare, chefer, forskare och oss på regionbiblioteket.

Vad läsning gör – om läsfrämjande och biblioterapi

Foto: Cecilia Brisander

I boken *Bokklubben vid livets slut* beskriver författaren Will Schwalbe den sanna historien om hur han och hans cancersjuka mor gemensamt läser olika sorters böcker och sedan pratar om dem. Genom läsningen närmar sig mor och son varandra och livets stora och svåra frågor. ”I bokklubbens sfär är de inte längre den sjuka och den friska utan en mamma och en son som tillsammans upptäcker nya världar.”

När jag läste boken tänkte jag att deras bokklubb kan liknas vid biblioterapi. Ingenstans i boken nämns det mångfacetterade begreppet. Det finns dock många innebörder, olika aspekter och tolkningar av biblioterapi. Cecilia Pettersson, universitetslektor och forskare i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet, använder sig av den definition av biblioterapi som Hynes och Hynes-Berry formulerade 1986. De beskriver biblioterapi som ”användning av litteratur för att främja människors mentala hälsa”. Cecilia Pettersson och Lena Mårtensson, fil doktor i arbetsterapi vid Göteborgs universitet, bedrev för ett par år sedan ett forskningsprojekt om kvinnors erfarenheter av skönlitterär läsning under tiden de var sjukskrivna. Pettersson skriver följande om projektet:

”Kvinnornas berättelser om sina erfarenheter av läsning gör det möjligt att närmare beskriva ett slags terapeutiskt sätt att läsa och hur detta kan skilja sig från vanlig fritidsläsning. Många av dem

uppper att de i början av sjukskrivningen inte kunde läsa alls eller läsa mycket lite. När de väl börjar kunna läsa igen ger de allra flesta uttryck för förändringar i sina läsvanor.”

2015-2016 genomförde Cecilia Pettersson ytterligare ett projekt med fokus på läsning som ett medel för att främja psykiskt välbefinnande. Hon håller just nu på att skriva en artikel om resultaten.

En form av terapi där läsning och samtal kring böcker står i centrum

I boken *Läsa, läka, leva* av Nina Frid, numera handläggare för läsfrämjande på Statens kulturråd, ger hon gedigna genomgångar och reflektioner kring biblioterapi, läsning och bibliotekens roller. Frid beskriver biblioterapi som en form av terapi där läsning och samtal kring böcker står i fokus. Det kan innebära såväl läsande, skrivande som att samtala kring lästa böcker. Frid anser att biblioteken kan utveckla sin läsfrämjande verksamhet gentemot vuxna, till exempel genom att bedriva bokcirkel som tangerar olika frågeställningar och på så sätt närma sig biblioterapi. Eller att skylta och exponera böcker utifrån olika teman, exempelvis sorg eller skilsmässa. Hennes egna besök hos en biblioterapeut i London och hos en personlig instruktör på ett gym beskrivs också i boken.

Psykologen Jonas Mosskin skriver i en artikel om vilken betydelse litteratur hade när hans mor gick bort. Trots att han som psykolog har vetskap om de olika faserna i en sorgprocess var det läsningen som hjälpte honom att läka. Han skriver ”Min största tröst fann jag i litteraturen, den hjälpte mig mest på traven när jag sörjde”. Jonas läste bland annat *Ett år av magiskt tänkande* av Joan Didion, *Det här är hjärtat* av Bodil Malmsten, *I varje ögonblick är vi fortfarande vid liv* av Tom Malmquist och *Kriget har inget kvinnligt ansikte* av Svetlana Aleksijevitj. Artikeln finns att läsa via hans webbsida www.mosskin.se

Läsecirkel på bibliotek

Ett bibliotek som testat aktiviteter i biblioterapeutiskt anda är Norrköpings stadsbibliotek. I samarbete med öppenvården genomfördes för

ett par år sedan det lyckade projektet *Människor mellan raderna*. Man genomförde tillsammans en läsecirkel som vände sig till vuxna människor med missbruksproblem. Bibliotekarien Lo Ek höll i bokcirkeln. Böcker som de läste var *Karlstad zoologiska* av Hanna Hellquist, *Svinalängorna* av Susanna Alakoski samt *Mig äger ingen* av Åsa Linderborg. Löpande dokumenterades och utvärderades projektet och effekterna var positiva för de medverkande. Norrköping har även haft andra liknande aktiviteter, de deltog bland annat i projektet *Möten med litteratur* som vände sig till personer med demenssjukdom och deras anhöriga. Tillsammans med anhörigkonsulenten arrangerades bokkaféer för målgrupperna.

Vallentuna bibliotek har en läsecirkel för anhöriga. Att vara anhörig innebär att de vårdar eller stödjer en närstående med funktionsnedsättning, långvarig sjukdom eller som är äldre. En gång i månaden träffas gruppen som bibliotekarie Eva-Lena Granbacka håller i på träffpunkten som finns intill biblioteket. Ett syfte med läsecirkeln är att anhöriga ska få träffa varandra och mötas genom litteratur. På träffarna samtalar de om olika texter, noveller, dikter och böcker som Eva-Lena presenterar. Några gånger har de läst samma bok eller novell inför träffen. Novellen *Ojura* av Stina Stoor väckte tankar liksom boken *Jag heter inte Miriam* av Majgull Axelsson.

På Regionbiblioteket bevakar vi nyfiken läsfrämjande insatser som berör olika existentiella frågor. Kanske kallar man det inte för biblioterapi eller så är man inte medveten om att det faller inom dessa områden. I senaste bidragsfördelningen från Kulturrådet för läsfrämjande insatser uppmantrades projektansökningar för satsningar på biblioterapi och några projekt beviljades medel. Vi lär därför återkomma till områdena bibliotek och biblioterapi.

I boken *Bokklubben vid livets slut* förbereder sig mor och son inför det som komma skall. I slutet av boken finns en lista över de böcker som mor och son läste under sjukdomstiden.

Cecilia Brisander
Regionbibliotek Stockholm

Tre chefer om bibliotekets läsuppdrag

Det viktigaste är att vara en läsande förebild

Det känns som att det varje vecka kommer ett nytt larm kring barns och ungdomars läsande och läsförståelse. En av de vanligaste frågorna jag fått under mina år som barnbibliotekarie, skolbibliotekarie och nu bibliotekschef är: Hur får jag min son, mitt barnbarn, min elev att läsa? Jag förstår oron, men jag förstår inte varför alla glömmer bort allt de i vanliga fall kan om inlärning så fort det handlar om läsning.

I somras tog jag körkort vid 37 års ålder. Det är handledarkurs tillsammans med den du ska övningsköra privat med, teoriutbildning, riskettan och körlektioner. Det hela är väldigt pedagogiskt och rådet till de som ska lära ut är tydligt, att lära din tonåring (eller 37-åring) att ta ansvar i trafiken handlar mer om vad du gör när du kör, än vad du gör när hen kör och du sitter bredvid. Den sanning som vi alla känner till om att lära någon annan någonting:

”Barn gör inte som du säger, de gör som du gör!” Detta är något som vi alla vet, ändå verkar få koppla att detta även gäller läsning. Vuxna funkar precis likadant. Det har blivit ett par utbildningar i ledarskap genom åren, ofta kan även de sammanfattas på samma sätt: Var en förebild! Lyssna, prata, ge förutsättningar. Är du som chef orolig för att dina medarbetare jobbar för mycket övertid? Sluta jobba övertid själv!

Är du orolig för att ditt barn inte läser? Läs själv! Läs själv så att barnet ser. Läs för barnet! Prata om det du läser, om det ni läser tillsammans, om det barnet läser.

Så vad har detta med bibliotekets läsuppdrag att göra? Allt! Läsningen och läsförmedlingen är bibliotekets hjärta. Vårt uppdrag är att ge alla möjliga och omöjliga ingångar till läsningen, det gör vi så klart med bokprat, workshops, samtal, bokklubbar, kulturluncher, läsecirklar, författarböcker mm osv etc... men min uppmaning blir ändå att det viktigaste är att vara en läsande förebild, läs i disken, ligg på golvet i bibblan och läs, prata högt om vad du läst, läs högt så att det stör.

Henrik Bylund
Upplands Väsby bibliotek

Biblioteket ska väcka ditt intresse att vilja läsa

Det är lite med att läsa som med att cykla, det innebär så många positiva saker som ofta är väldigt personliga. Att läsning är ytterst positivt och värdefullt för både individens och samhällets utveckling är ett antagande jag utgår från som verksamhetsledare.

På biblioteket ska alla kunna starta eller fortsätta sin bana som läsare från den punkt som varje person befinner sig på. Oavsett ålder, utbildning, språkkunskap, läsförmåga eller litterär smak - biblioteket ska väcka ditt intresse att vilja läsa. En viktig kärnverksamhet är att regelbundet ta emot barngrupper via skola och förskola, då när vi många barn oavsett föräldrarnas läsvanor. Jag tror också att de spontana boksamtalen med besökare i biblioteket är jätteviktiga. För att gynna dessa samtal är det bra att på olika sätt uppmuntra bibliotekspersonalen att prata om sin egen läsning med varandra. Ett sätt i Järfälla är Bokfrukost, då delar vi med oss av våra läsuppleveser och pratar böcker på arbetstid. Superviktigt är att dessa samtal är prestigelösa och att allt är lika okej att läsa. Det är mångfalden som ger oss ökad kunskap om olika smaker och stilar, samtidigt som vi tränar på att sätta ord på läsningen.

I samband med inköp av litteratur och aktiviteter kring läsning kan dilemma uppstå när det gäller skönlitteraturens litterära kvalitet, i de fall mycket populära titlar av vissa anses helt sakna litterärt värde. I dessa lägen måste bredd och mångfald prioriteras före smalt och exklusivt, men inte antingen eller – utan både och!

En målsättning för läsuppdraget är självklart att inspirera nya läsare och människor som ännu inte hittat till biblioteket. Bibliotekets inre liv, vår logistik och vår samling fångar lätt vår uppmärksamhet lite för mycket. Vi måste blicka ut, pröva oss fram och använda många olika kanaler: boktipsa i lokaltidningen, ladda upp tipsfilmer på Youtube, diskutera böcker i sociala medier och leta upp sammanhang där läslust kan väckas.

Kari Wessely
Järfälla bibliotek

Lust till läsning är inte en självklarhet

Att kunna läsa och ha ro till det är en ynnest som inte är en självklarhet. Att ha lust till läsning är inte heller en självklarhet. Alla har heller inte tillgång till böcker. Till de som inte har ro, förmåga, tillgång eller lust måste vi hitta vägar. Till de som inte kan leva utan att ha en eller flera böcker på gång måste vi ha mycket att erbjuda. Den sista gruppen är nog den lättaste att tillgodose. Men det som är gemensamt för alla och envar är att bemöta individen så att den blir sedd och bekräftad.

Jag ser att vår absolut största och viktigaste uppgift när det gäller läsande är att få föräldrars tillit. Att få de som inte redan förstår att de behöver läsa och samtala med sina barn från första dagen det lilla barnet kommer till världen att göra det. Om vi måste välja bör vi lägga mest tid och störst engagemang till föräldrar och deras barn 0-8 år. Vi ska samarbeta med alla instanser som det bara går att samarbeta med. Ordna lustfyllda möten. Delta på föräldramöten. Delta på lärarkonferenser. För att kunna delta i Barn- och utbildningsförvaltningens grunduppdrag behöver vi få extra resurser. Det har vi fått i Nynäshamn. Genom Språksatsningen, som Barn- och utbildningsförvaltningen införde för 6 år sedan, avsätts 3,5 miljoner varje år för språkutvecklande verksamheter.

Jag blev tillfrågad om jag ville ingå i projektgruppen och kunde där påverka och utforma bra verksamheter. Jag kunde anställa en litteraturpedagog som fick som sitt första uppdrag att skapa en bokbank som vi kallar för Bokoteket. Hon ser till att det finns bokpåsar på varje förskoleavdelning vilka föräldrar och barn lätt kan låna hem. Hon har medverkat på föräldramöten och träffat lärargrupper. Vi har kunnat erbjuda alla elever i årskurs fyra att delta i något vi kallar Bokspelet, ett samarbete med skådespelare och barnbibliotekarie.

Utän läsning inget språk, utan språk ingen demokrati, utan demokrati ingen värld värd att leva i!

Helen Amborn
Nynäshamns bibliotek

En krönika om läsning

Foto: Annika Lissenko

Vad jag kan se så är jag den ende på hela Bokmässan i Göteborg 2016 som läser en bok. Det gör jag i montern mellan snacken. Där jag befinner mig som i transition. Från Bibliotek Botkyrka till en utbildningstjänst inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. I montern talar jag om ickevåld för Kristna freds rörelsen, om den nya boken *Icke våldets vägar*.

Bokmässan påminner om folkbibliotek. Stig in i vilket folkbibliotek som helst och du kommer knappast se några läsande biblioteksanställda. Möjligtvis lite förstrött och snabbt övergående bläddrande, stirrande in i skärmar, bokuppsättning, städning och annat roddande. För läsning är ju inget som vi ska spilla arbetstid på, eller?

Jo, jag gör det. När det är lugnt på mitt arbetspass i bibblan så sätter jag mig skamlöst synligt och helt fräckt bara... läser! Det är läsfrämjande i praktiken. Både för mig och de som besöker biblioteket. Barn och unga gör inte som vuxna säger att de ska göra. De gör som vi vuxna gör. Det är en anledning av flera till att de ibland knarkar och super eller inte läser.

Men visst tittar jag upp från mitt läsande, hejar på alla, och är snabb på att hoppa upp ur stolen för

att visa hur man bokar en dator, hittar en tidning, peka ut vägen till toaletten med mera. Eftersom jag har – och vill ha – ett serviceyrke. Besökarna ska inte få intrycket av att de stör med sina frågor eller funderingar. Det är viktigt.

Men när inget speciellt händer. När ingen behöver hjälp. När jag sitter och läser i bibblan. Då uppstår det också lätt diskussioner om läsning. Några repliker:

Vad gör du?! Varför läser du? Är det roligt?

Vilken tjock bok! Har du läst nästan hela nu?! Hur orkar du? Vad handlar den om då?

Jaså, ojdå! Kan man leva så? Alltså inte bara i böcker? Hur många böcker har du läst? Vilken är din favoritbok?

Men hur hittade du den där tjocka boken? Plockade du bara ut den så här från hyllan, eller?

Jaha, Maria tipsade dig. (Maria jobbar i bibblan).

Men det ser ju inte ut som en tjejbok! (Boken är brun med ett foto på två killar och en tjej).

Fast titta där, bokstäverna på bokryggen, de är ju rosa!

Så jag börjar fråga: Är brunt alltid killigt? Och rosa alltid tjejigt? Och om en bok är både brun och rosa? Är det en människobok då? Är det på låtsas eller bara på riktigt?

Det kan lätt mynna ut i diskussioner om hela livet.

Den rosa-bruna människoboken ifråga är skriven av Michael Cunningham: *Ett hem vid världens ände*. En roman som bland annat handlar om en familj bortom par-normen. För de är tre som är ihop, en kvinna och två män. Som får barn. Varpå en tredje man flyttar in i stjärnfamiljen, en ex-älskare döende i AIDS.

Det går inte helt och hållet bra. Men det gör det ju å andra sidan inte heller alltid i konventionella kärnfamiljer. Något som det kan behöva läsas och talas om. Precis som det uppenbarligen finns ett behov av läsning som en öppen och social praktik i offentliga rum.

Vi som biblioteksanställda borde därför med gott samvete på arbetstid ägna oss åt njutfylld läsning, ett läsfrämjande för både besökare och oss själva, vår profession. Vad innehåller den idag? Vad vill vi att den ska innehålla? Och inte minst vilka professioner har vi behov av på folkbibliotek? Det är frågor som vi borde diskutera och tillsammans finna svar på. Om det blir aktuellt så kommer jag gärna. Hoppas vi ses!

Karl Johan Rahm

Fd. Biblioteken i Botkyrka

Forskning lyfter läsfrämjande projekt på bibliotek

Omslag: Kreation Foto: Erik Leo

För drygt ett år sedan fick en grupp bibliotekarier i Skåne och Halland chansen att fördjupa sin läsfrämjande praktik på biblioteket med hjälp av aktuell forskning, i så kallade forskningscirklar. Nu berättar de om sina spännande erfarenheter i boken *Aktionsforskande bibliotekarier – en rapport om läsfrämjande verksamhet från Kultur Skåne*, som presenterades på Bokmässan i Göteborg.

Det var under hösten 2015 och våren 2016 som femton bibliotekarier från sju olika bibliotek i Skåne och Halland fick chansen att delta i så kallade forskningscirklar, arrangerade av Kultur Skåne, Region Skånes kulturförvaltning, med finansiering av Kulturrådet. Aktionsforskning och forskningscirklar är metoder för kompetens- och verksamhetsutveckling, som ofta används skolans värld. Utgångspunkten är alltid den egna professionella verksamheten. Att läsa och diskutera forskningslitteratur och reflektera över relationen mellan teori och praktik är också viktiga delar i processen. Lotta Bergman, universitetslek-

tor i Svenska med didaktisk inriktning på Malmö högskola, var handledare i projektet. Hon forskar om läsning, litteraturdidaktik och skrivande i högre utbildning och har tidigare varit handledare för forskningscirklar, främst för lärare. Att arbeta med bibliotekarier var nytt för henne, men hon hittade snabbt gemensamma nämnare.

– Vi delar ju det stora intresset för läsning och litteratur. Mitt arbete är ju också läsfrämjande på ett sätt. Det var otroligt spännande för mig att få det belyst ur biblioteksperspektivet, säger Lotta Bergman.

Skräddarsydd litteraturtips

De femton deltagarna delades in i två grupper, eller forskningscirklar. Under de första träffarna fick de berätta om sitt arbete, och tillsammans läsa och diskutera olika dokument, som exempelvis bibliotekslagen. De diskuterade också olika idéer till läsfrämjande projekt på biblioteken.

– Det var väldigt roligt och nyttigt att diskutera med de andra i gruppen och få inspiration från den forskning vi läste om. Projektidéerna förändrades också när man började läsa forskningslitteratur och formulera frågor, säger Mia Dimblad, bibliotekarie på Hässleholms bibliotek.

Parallellt med att gruppträffarna och läsningen fortsatte så inledde deltagarna arbetet med de läsfrämjande projekten på sina bibliotek. De förde kontinuerligt loggbok över hur projekten utvecklades utifrån de frågor som de hade formulerat.

– En sak som var väldigt bra var att Lotta gav oss litteraturtips som passade just vårt projekt, berättar Mia Dimblad.

Hon och en kollega startade en bokcirkel där nyanlända vuxna fick läsa barnböcker. Frågorna de ville ha svar på i sin forskning var bland annat om barnlitteratur kan vara en bra ingång till att lära känna ett nytt språk och ett nytt land.

– Det visade sig fungera väldigt bra. Vi hade nog inte trott att enkla barnböcker som Alfons, Mulle Meck och Bu och Bä skulle ge så intressanta diskussioner om både språket och samhället, berättar Mia Dimblad.

Erfarenheterna samlade i bok

Bokcirkeln för nyanlända är ett av de tio läsfrämjande projekt som beskrivs i *Aktionsforskande bib-*

liotekarier – en rapport om läsfrämjande verksamhet, den rapport som blev ett resultat av arbetet med forskningscirklar. Deltagarna i projektet och Lotta Bergman är författare till texterna.

– Det var ett väldigt spännande och lyckat projekt, och vi vill sprida erfarenheterna och inspirationen till fler genom den här boken, säger Karin Ohrt, utvecklare inom bibliotek och litteratur på Kultur Skåne.

Vid ett seminarium på Bokmässan i Göteborg berättade Mia Dimblad och Lotta Bergman om projektet och boken delades ut.

Projekten lever vidare

Flera av de läsfrämjande projekten som beskrivs i boken kommer att få någon form av fortsättning. I Hässleholm har det kommunala bostadsbolaget visat intresse för att använda konceptet med barnbokscirklar för nyanlända bland sina boende, som ett exempel.

– Det är ett gott betyg till metoden, eftersom projekt annars tenderar att bli kortvariga insatser, menar handledaren Lotta Bergman.

– Att driva projekt är ett sätt att få extra pengar till sitt bibliotek. Det blir lätt tröttsamt att driva projekt efter projekt utan fortsättning. Men i en forskningscirkel lär man sig en metod för verksamhetsutveckling, förutom att man också utvecklar ett projekt. Det ger mer långvariga effekter för verksamheten, säger hon.

Mia Dimblad från Hässleholms bibliotek håller med om att forskningscirkeln var lärorik och förändrande.

– Jag ser på verksamheten med nya ögon. Det var fantastiskt att upptäcka att det man gör faktiskt betyder något, och att det har betydelse hur man gör det. Det stärkte mig i min praktik, säger hon. Vill du beställa ett exemplar av boken *Aktionsforskande bibliotekarier – en rapport om läsfrämjande verksamhet*, hör av dig till Karin Ohrt på Kultur Skåne karin.ohrt@skane.se

Tove Eriksson

Kultur Skåne

En dag med Bokstart

Foto: Hanna Ekroth

Fredag och äntligen Bokstart igen, vad roligt! Vi möts som vanligt i stan och på väg till biblioteket småpratar vi om veckan som gått. På plats packar vi tygväs-korna med bokstartsmaterialet, bibliotekets öppettider och vår evenemangsfolder. Vi tar också med en extrakasse som innehåller böcker till eventuella syskon och materialet på fler språk.

En och en halv vecka i förväg har vi skickat ut vykort till familjerna med den tid vi önskar komma. Vi har också skrivit ut kartor och tittat på satellitbilder. Den här gången är första adressen en gård med flera hus utan nummer. Vi har ingen aning om vilket hus vi ska till. Utanför det tredje huset ser vi äntligen en barnvagn. Ingen svarar när vi ringer på. Vi hänger påsen på dörren tillsammans med en lapp att vi varit där.

Bokstart på hembesök

Vägen till nästa adress är en gropig grusväg där bara en bil får plats. Hur kommer det att gå att köra här nästa gång i vinter? "Det måste vara det huset, det var gult på satellitbilden" säger Isabelle. Vi tar varsin väska och är nogga med att bokstartssloggan är utåt så att föräldrarna ska veta vilka som ringer på. Dörren slås upp av en glad mamma med dottern på armen: "Välkomna! Vad roligt att ni kommer. Kom in!" Vi blir visade till köksbordet, barnet sätts i barnstolen och vi erbjuder kaffe. Vi är nogga med att be om bara en halv kopp, vi har ju inte tillgång till toalett och det känns för intimt att låna toa hos familjerna. Vi småpratar lite om bebisen, mamman und-

rar över projektet och vi berättar om Kulturrådet, forskningen i England och berättar att just vår krok av Sverige nu är pilotområde. Samtalet går över på läsning. Vi lägger fram Kruusvals *Imse vimse spindel* - och berättar att den gärna får bli tuggad på, och sedan böckerna *Bebis tittut* och *Apan fin*, alla framtagna av projektets urvalsgrupp. Vi visar häftet med fler boktips och tipsar om babyevenemangen på biblioteken. Mamman har en fråga om barnets motoriska utveckling, vi drar oss till minnes kunskaperna från introduktionsutbildningen och ger ett svar vi alla är nöjda med. Det blir en perfekt ingång till kylskåpsarket om bebisars språkutveckling och guiden om språk och läsning. Vi sammanfattar innehållet, t ex att boken inte behöver läsas från pärm till pärm och ger rådet att prata mycket med bebisen, och sist räcker vi fram gosdjurselefanten som en påminnelse att prata, sjunga och ramsa mycket. Vi berättar att vi kommer med nya böcker när bebisen är ett år och säger hej då.

"Bilreflektioner"

På vägen till nästa ställe samtalar vi om våra reflektioner, skriver ner de tankar vi tror kan vara

bra att föra vidare till Kulturrådet och vi för in besöket i statistiken.

Nästa familj är på väg bort, men vi får en stund i dörren, räcker fram påsen och drar en kortversion av informationen. Ett syskon tittar fram bakom föräldern och vi får tillfälle att ge en syskonbilderbok. Föräldrarna är till en början avvisande men när de tittar i påsen och ser alla sakerna smälter de, visar upp bebisen, och gläds över att vi kommer även nästa termin. Det blev ett möte mitt i livet och vardagsstressen. Våra bilreflektioner rör sig kring hur även ett kort bokstartsmöte kan ändra på bilden av biblioteket och läsning i stort.

Det sista besöket är på en ö med färjetrafik. När vi väntar på färjan passar vi på att gå ut och sträcka på benen i solskenet och ta en paus. Väl framme frågar vi några öbor om vägen. Vi är nogga med att berätta att vi är från biblioteket, och om projektet, för att göra reklam för vår verksamhet.

Bokstart gör skillnad

Vi hittar till slut det lilla torpet vid stranden omgett av färhagar och lador. Vi blir bjudna in, erbjuds att sitta på kuddar på golvet, och får hem-bakt bröd bakat i vedspisen. Det är en alternativ familj, vårt bibliotek ligger ju nära Waldorfcen-trat i Järna. Det blir ett långt samtal om läsning, berättelser om barnets utveckling, bibliotekets verksamhet, och den ena förälderns språkstörning, ett samtal där essensen i yrket verkligen pulserar. När vi går därifrån är vi fyllda av glädje och bubblar av intryck. Både professionellt och privat känns det som att vi fått med oss något viktigt; en kunskap om olika livsvillkor och en djupare insikt om vårt upptagningsområde. Nu, om inte annars, märker vi hur viktigt Bokstartsprojektet är, både för bebisarna, för biblioteket, och för oss själva som yrkesmänniskor och medmänniskor. Och vi förstår att vårt arbete gör skillnad.

Isabelle Mattsson

Veronica Gran

Södertälje bibliotek

PS. Berättelsen är en sammanslagning av våra erfarenheter från många besök och beskriver inga verkliga personer.

Självskattning av boksamtal

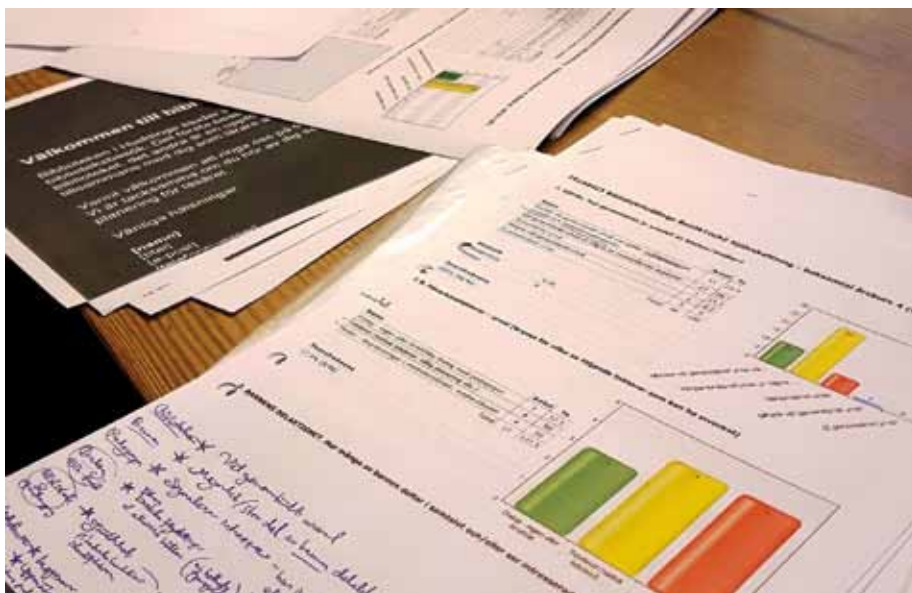

Foto: Johanna Nylund

Sedan 2015 arbetar biblioteken i Huddinge med självskattning som en metod för att följa upp arbetet med de boksamtal som vi erbjuder till skolorna.

Självskattning handlar om att granska sin egen verksamhet utifrån valda kriterier. Vad som ska utvärderas och varför, liksom hur vi använder resultaten, bestäms inom den egna organisationen. Det vi har velat undersöka är hur väl det vi gör i vår verksamhet kopplar till vårt uppdrag. Det här är en metod som används exempelvis i skolan för att försöka åstadkomma förbättringar och utveckla arbetssätten så att de svarar mot uppdrag och verksamhetsmål, och det är bland annat från detta håll vi hittat inspiration till att börja använda verktyget inom våra bibliotek.

I vanliga fall sker de utvärderingar vi gör särskilt i samband med att vi deltar i projekt och tillfälliga satsningar, sådant som syftar till att utveckla något nytt i verksamheten. Med självskattningen av boksamtal har vi nu valt att fokusera på vårt reguljära löpande arbete, det vill säga följa upp en del som hör till verksamhetens bas.

Vi utvärderar direkt

Vi har brutit ned arbetet med boksamtal i ett antal frågor med koppling till bibliotekets uppdrag. Det vi har valt att titta närmare på i vår boksamtalsverksamhet handlar om aspekter kring medie-

urval, delaktighet, samarbete, jämlikhet och hur vi agerar vid besöken. Efter varje klassbesök fyller den bibliotekarie som hållit i ett boksamtal i en självskattningsenkät. Det görs genom att markera i vilken grad olika kriterier uppfylls, och tanken är att det ska vara en utvärdering som är så pass kortfattad att det är möjligt att göra den i direkt anslutning till besöket.

I den skrift, *Vi värderar kvaliteten* (Läraryrket 2009), som vi har använt som ett slags vägledning i arbetet med utformandet av vårt självskattningsverktyg betonas att metoden för utvärdering inte bör vara alltför sofistikerad och tidskrävande. Det gäller alltså att göra ett urval av frågeställningar. Med försök att täcka in allt som skulle kunna vara av intresse finns en risk att skattningen blir en engångsaktivitet snarare än en del i ett systematiskt och vardagsnära utvärderingsarbete.

Uppföljning av självskattningen

Nästa led handlar om uppföljning av självskattningen. I maj när boksamtalen för läsåret genomförts ordnade vi ett möte. Vi diskuterade både hur det varit att använda självskattningsinstrumentet och vad vi upplever som avgörande för

att ett boksamtal ska bli bra. Utifrån detta har vi gjort en plan för kommande omgång av boksamtal och beskrivit vilka förbättringar vi siktar på att uppnå genom olika insatser.

Inför uppföljningsmötet tog vi ut sammanställningar av skattningsresultaten genom det digitala enkätverktyg vi använt. I dessa kan vi se snittvärden för de olika aspekter av boksamtalen som vi har bedömt. Värdena i sig säger inte så mycket i detta skede, däremot har vi fått fram en mätning av vårt nuläge, vilket är ett viktigt första steg. Nuläget ger oss en utgångspunkt att jämföra resultaten framåt mot. När vi genomför ytterligare omgångar av boksamtal kan vi utifrån detta se förändringar över tid. Vi får en möjlighet att följa utveckling och utfall för olika insatser och metoder som vi testat under arbetets gång.

Ambitionen för oss när vi genomför självskattningen av boksamtalen är att se till att våra metoder ligger i linje med vårt uppdrag, alltså både såsom det är formulerat i bibliotekslagen och lokalt i kommunala mål- och budgetdokument. Det handlar bland annat om att biblioteken i kommunens alla delar ska använda likvärdiga arbetsätt för att kunna erbjuda likvärdig service. Det likvärdiga i arbetsättet är dock inte detsamma som att alla som arbetar med boksamtal ska göra det enligt en och samma metod. Tvärtom har vi i diskussionerna kring vad som avgör om ett boksamtal blir bra sett att en framgångsfaktor kan vara att ha flera olika dialogfrämjande tekniker att välja bland när det gäller att skapa stimulerande samtal kring läsoplevelser.

Självskattningen av boksamtalen innebär framför allt att vi nu har en gemensam utgångspunkt för vårt eget lärande på området. Det är ett sätt att tillsammans kartlägga vad och hur vi gör. Och istället för att behandla det som en given, färdig kunskap som var och en tillägnat sig en gång för alla ger det utrymme för att kontinuerligt pröva våra arbetsätt. Det bidrar till en ökad medvetenhet och är en del i ett fortlöpande förbättringsarbete.

Johanna Nylund
Bibliotek Huddinge

Läsprojekt – Läsande åttor

Foto: Annika Lissenko

Läsprojektet Läsande åttor föddes i ett möte med åtondeklassare som klagade över att de alltid läste så tråkiga böcker i skolan, att det var tråkigt att läsa och att de aldrig hittade någon bra bok att läsa.

Lärarna visste heller inte alltid hur de skulle göra för att skapa läslust särskilt med tanke på skolbibliotekets bristande bestånd. Då väcktes frågan hur en barnbibliotekarie och lärare kan samarbeta för att skapa läslust och ökad läsförståelse. Med projektmedel från Kulturrådet startades projektet *Läsande åttor* som gick ut på att två åtondeklasser delades in i åtta läsecirklar. Eleverna fick fylla i enkät där de valde vilken slags bokgenre de helst ville läsa, och därefter delades de in i bokcirklar, t.ex. sport eller dystopi. Eleverna valde sedan bok tillsammans i bokcirkeln i samråd med bibliotekarien; på så sätt hoppades vi att eleverna kände sig delaktiga i projektet. Eleverna läste i boken hemma och i skolan och kom sedan till biblioteket för att diskutera boken med bibliotekarien en gång i veckan. En gång per månad var författaren och skrivpedagogen Malin Isaksson med i projektet och gjorde skrivövningar med eleverna i deras bokcirklar kopplade till boken de läste. Det gjorde att eleverna fick två möjliga vägar in i boken, både genom att diskutera boken och skriva om den.

Att få läsa i lugn och ro

I de små grupperna fick varje elev chans att komma till tals. Samtalen ledde i vissa grupper till att de överhuvudtaget först förstod vad de hade läst,

vi repeterade och gick igenom händelserna. I andra grupper ledde samtalen till en djupare läsförståelse där vi förde livliga diskussioner om boken. Det som blev tydligt redan från början i projektet var att det behövdes extra personal så att vi skulle kunna hjälpa alla elever. I flera grupper blev det oroligt när de skulle sitta och läsa, och därför har vi ibland delat grupperna (fyra elever) så att de ska kunna läsa i lugn och ro. När det bara var fyra elever blev det lugnt och de kunde koncentrera sig på läsningen. Ibland läser bibliotekarien högt för dem och sedan diskuterar vi det vi läst. Det är många elever som inte har svenska som modersmål och därför är det också bra med högläsning så att alla kan hänga med i läsningen. Elevernas kreativa skrivande togs som utgångspunkt i diskussionerna då de texter eleverna skrivit med Malin blev användbara ingångar till läsdiskussionerna. Detta har varit mycket lyckat, och elever som från början inte alls kunde uttrycka vad de läst var nu väldigt ivriga att få berätta. Vi har också haft extra personal som arbetat med enskilda elever för att hjälpa dem att komma igång med t.ex. Legimus, och ibland läste bara de två tillsammans.

Eleverna har läst mer under projektet

För att inspirera till läsning har vi använt oss av avkopplande aktiviteter, som att sport-grupperna fått spela *FIFA 15* efter att de läst och diskuterat en bok. En del elever från dessa grupper har sedan också varit med på bibliotekets lovaktiviteter och varit ledare för *TV-spel för yngre barn*. Målet med projektet var att eleverna skulle läsa tre böcker per termin och få en uppfattning om hur man kan samtala om en bok. Det flesta elever har läst tre böcker och alla har deltagit i läsdiskussioner. Flera elever har under läsdiskussionerna tagit upp sådant de inte förstår, och det även medan vi läst boken tillsammans. Det blev ett utmärkt tillfälle att prata om det, och ofta kan eleverna förklara för varandra. I enkäten vi gjorde i slutet av projektet svarade nästan alla elever (förutom de som redan är storläsare) att de har läst mer under projektet. De flesta tycker om projektet och tycker att det är bra eftersom de blir bättre på att läsa och skriva och får bättre ordförråd. Många svarade att de tycker om att få diskutera boken ef-

teråt, det gör att de förstår den bättre. De tycker också att det är bra att de själva får välja bok. De flesta säger att om något är svårt med projektet så är det att hinna med att läsa boken. Det är talande att en elev säger att det är svårt att man på en vecka måste läsa 20 sidor!

I en diskussion berättade eleverna att de innan projektet inte brukade läsa böcker, och flera sa att de nog aldrig ens läst ut en hel bok, men att de ju nu faktiskt läst flera böcker och att de tycker om det. De insåg också att de ju faktiskt kunde jämföra vilken bok de tyckte var bäst eftersom de läst så många böcker.

Även några av dem som har svårt att koncentrera sig på läsningen och diskussionerna när de är på biblioteket sa i enkäten att de tyckte om projektet och att de gillade att de får vara delaktiga och diskutera boken. Flera elever har sagt att de vill att projektet ska fortsätta nästa år.

Det finns en bra bok för alla

Ett annat mål med projektet är att de ska bli vana biblioteksbesökare. Det märks tydligt att eleverna nu känner sig mer hemma på biblioteket och flera av dem kommer hit på fritiden.

I projektet blev det mycket tydligt att eleverna hade svårt att uttrycka vad de tycker om att läsa, och att det var väldigt svårt att hitta böcker som de faktiskt tycker är bra och intressanta. Vissa insåg att de nog valt fel grupp och inte alls gillade den genre de valt. En kille insåg att fantasy kanske inte var så intressant ändå men att den där lättlästa boken om kickboxning var den bästa bok han läst. En grupp där nog alla valde rätt var dystopi-gruppen. Där var läsglädjen tydlig och de flesta eleverna läste i förväg bara för att få veta hur det skulle gå.

Det jag som bibliotekarie verkligen har tagit med mig från det här projektet är att alla kan tycka om att läsa bara man hittar rätt bok, men att det faktiskt kan vara väldigt svårt att hitta den. Och att det därför behövs stora personalresurser och god kännedom om lämpliga böcker för att hjälpa vissa elever att komma igång med läsningen.

Emelie Kellnberger

Upplands Väsby bibliotek

Möten med läsning i Täby

Foto: Anna Dunér

Under 2015 och våren 2016 deltog Täby bibliotek i Regionbibliotekets projekt *Möten med läsning*. I projektet samarbetar bibliotek och omsorg kring läsfrämjande aktiviteter för personer med funktionsnedsättning.

Tankarna var att försöka nå en långsiktighet i samarbetet som även kunde fortsätta efter att projektet hade slutat. Nära till hands var att börja söka inom den egna förvaltningen och där fanns *Träffpunkten Täby* som lämplig samarbetspartner. *Träffpunkten Täby* är en mötesplats för vuxna från 21 år med funktionsnedsättning och var från början ett projekt som blev permanent under våren 2015. Vi började med att bolla idéer gemensamt och kom fram till att fokusera på berättande i olika former och kombinera det med skapande verkstad. Avslutningsvis tänkte vi oss en utställning på biblioteket med de alster som blivit till under projektets gång.

Vid en grillkväll i början på hösten informerades de närvarande om projektet. Först hade vi tänkt att det skulle bildas en särskild grupp av deltagare, men det föll sig naturligt att de som råkade

vara närvarande vid de aktuella tillfällena och var intresserade av att vara med deltog. Under hösten hade vi två tillfällen för högläsning med efterföljande eget skapande, en filmvisning och ett tillfälle då vi bjöd in dramapedagogen Camilla Olsson så att deltagarna själva fick prova på att berätta.

Vid första högläsningstillfället läste jag berättelsen *En naken karl bjuder på middag* och *Två roller och ett bröllop* där bilderna ur boken visades på projektor. Högläsningen skapade en fnissig och pratig stämning bland deltagarna när de sedan själva fick skapa fritt efter egna associationer. Nästa tillfälle blev det filmvisning och därefter hade vi bjudit in dramapedagogen Camilla Olsson. Med vägledning av Camilla fick deltagarna prova på att vara med att själva berätta genom olika lekfulla övningar som till exempel att gestalta scener, att med rekvisita bygga upp en scen och hitta på en berättelse om vad som skulle kunna ha hänt, göra en levande skulptur, berätta utifrån ett föremål, eller bygga vidare på en historia genom att skicka den vidare mellan sig. Alla kunde vara med på något sätt och de flesta gick entusiastiskt in i övningarna. Det blev en mysig kväll för både Camilla och deltagarna som verkade nöjda och glada efteråt. Nästa högläsningstillfälle blev med berättelsen *Den blinda floristen* där blombilder visades på projektor under tiden, och det blev blomsterskapande verkstad efteråt, där alla kunde bidra efter egen förmåga.

Våren 2016 fortsatte med två tillfällen för högläsning och fortsatt skapande. Bl a läste vi berättelsen "Utan kavaljer" ur boken *Äntligen två!* och fortsatte blomsterskapandet. Projektet avslutades med en vernissage och utställning på Täby bibliotek i februari/mars 2016 samt en teaterföreställning, där flera av de medverkande även brukar vara med på *Träffpunktens* sammankomster. Allt som allt har det varit ett väldigt roligt och givande projekt med öppna och entusiastiska deltagare och engagerad personal på *Träffpunkten Täby*. Högläsningstillfällena tänker vi fortsätta hålla på *Träffpunkten Täby* och vi har fått mer energi till att fundera vidare på nya samarbeten och aktiviteter för målgruppen.

Matilda Riddar
Täby bibliotek

Läsombudsverksamhet på förskolor i Salem

I Salem har vi i flera år arbetat med läsombud på våra förskolor, haft regelbundna träffar där biblioteket har tipsat om nya bilderböcker, ny facklitteratur, böcker på andra språk och metoder man kan använda på förskolorna för att få läsning att fungera bättre. Det har fungerat utmärkt tycker båda parter, men även det som fungerar bra kan bli bättre.

För att ytterligare bli bättre på att läsa och använda språk har alla förskolor försökt ta fram en strategi för hur man ska arbeta. Många avdelningar på förskolor har till exempel valt att varje vecka gå med en grupp barn till biblioteket, cirka fem stycken, och låta de barnen välja ut böcker som man sedan läser och pratar intensivt om. Veckan efter kommer nästa grupp på fem nya barn. Det systemet gör att alla barn får gå ganska ofta på bibblan och att man varje vecka läser massor, mycket mer än förut. Andra kan ha valt ett tema att arbeta med som till exempel sagor, barn på flykt, naturen med mera.

De förskolor som ligger i områden där föräldrar kanske inte läser speciellt mycket för barnen har en mycket viktig roll att till viss del kompensera barnen så att även de får ett tillräckligt stort ordförråd och glädjande har de flesta av dessa förskolor valt intensivläsning.

Parallellt med den extra läsningen på förskolorna har jag blivit inbjuden till och besökt flera föräldramöten och berättat om vikten av läsning men framförallt om hur roligt det är att läsa för barn och vilken mängd roliga, spännande böcker det finns att läsa. Jag har passat på att dela ut tips på böcker som passar för olika åldrar, och barnbokskatalogen. Många föräldrar har inte kunskap om vad som är roligt för en treåring att lyssna på och vad som på ett enkelt sätt utvecklar ordförståelse. Det är en viktig roll för biblioteken att vara riktiga proffs på barnlitteratur och att visa det inte bara på hemmaplan.

Iréne Kulneff
Salems bibliotek

Biblioteksrummets läsbarhet

Foto: Cecilia Brisander

I höstas fick Bibliotek Botkyrka beviljat medel från Svensk biblioteksförening för ett projekt som handlar om biblioteksrummet och ökad tydlighet.

Det primära syftet med projektet Biblioteksrummets läsbarhet är att stärka betydelsen av andra kommunikationsformer och sätt att läsa på än just text, samt finna metoder för att göra biblioteksrummet mer välkomnande och lättläst med hjälp av visuell kommunikation. Utifrån detta läsbarhetsperspektiv utvecklar vi bibliotekens lånekvitton, skyltning och placeringar samt bibliotekets entréer. Utvecklingsarbetet utgår ifrån en forskande praktik där vi bland annat genomför fokusgrupper, deltagarobservationer, studiebesök och workshops med kortutbildade med svenska som andraspråk i fokus. Metoderna grundar sig i dialog med deltagare och utgår ifrån deras tidigare erfarenheter och förutsättningar.

Syftet är att uppnå en insiktsledd och långsiktig förändring som gör att verksamhetens olika delar konstrueras utifrån deltagarnas kontext, och därmed blir mer angelägen och tillgänglig för fler användare. Ytterligare ett syfte med projektet är att dela kompetens inom arbetsgruppen, till exempel genom att utgå ifrån kollegors erfarenheter och kunskaper i fokusgrupper och workshops samt skapa diskussioner, samsyn och fördjupad kunskap kring vuxnas litteracitet.

Arbetsmetoden med fokusgrupper har inneburit att vi fått mer kunskap om hur vi kan arbeta med utformning av skyltar och lånekvitton, hur vi kan rangordna information och hur vi kan an-

vända oss av symboler, bilder och visuella kommunikationsmedel för att göra våra rum mer välkomnande och läsbara. Resultatet sammanställer vi just nu i form av något vi kallar för aktivitetskort. Inspiration till detta hämtar vi från den internationella organisationen Beyond Access, som bland annat arbetar med olika metoder för att utveckla bibliotek. I sin utbildningsmodul för bibliotekspersonal, Libraries, Literacy & Technology, introducerar de idén med aktivitetskort. Syftet är att enkelt och schematiskt beskriva olika biblioteksverksamheter, såsom exempelvis sago- och IT-kurser, för att det ska vara så lätt som möjligt för personal att snabbt kunna komma igång med nya verksamheter. Aktivitetskorten beskriver såväl syften med verksamheten som olika praktiska steg i förberedelse, utförande och utvärdering.

Tanken med att presentera resultaten av projektet i form av aktivitetskort är att vi kan ge väldigt konkreta och åskådliga exempel på hur vi kan förbättra den visuella kommunikationen på ett enkelt sätt. Varje enskilt aktivitetskort är uppbyggt utifrån samma schematiska struktur för att skapa igenkänning och en snabb uppfattning om aktiviteten. Inledningsvis ges en kort bakgrund till varför verksamheten är viktigt följt av perspektiv på valt tillvägagångssätt. Aktivitetskorten beskriver sedan konkreta förslag kring målgrupp och arbetsgång samt vilket eventuellt material som behövs för att genomföra aktiviteten. Exempel på förändringar som kan beskrivas på detta sätt är exempelvis skyltar, knubbetiketter och kvitton. Vår tanke är att aktivitetskorten ska fungera som verktyg vilka enkelt kan revideras utifrån lokala förutsättningar och insikter. Vi menar även att aktivitetskorten är ett bra sätt att dela och bevara den kunskap vi insamlat, inte minst eftersom aktivitetskortsidén erbjuder en ”mall” att utgå från när nya utvecklingsbehov kring den visuella kommunikationen uppstår i framtiden.

Peter Björkman
Cornelia Boheman Callmer
Bibliotek Botkyrka

BiblioteksBerättarna

Foto: Cecilia Brisander

Idén till Biblioteksberättarna föddes ur tidigare skrivarläger som Nacka kommunala bibliotek haft i samarbete med Dieselverkstadens bibliotek. Då förut-sättningarna förändrats bestämde vi oss på de kommunala biblioteken under våren 2016 för att göra ett något mer blygsamt, men förhoppningsvis lika roligt, läger för de ungdomar som var kvar i kommunen under sommaren.

Tidigare år hade lägret ägt rum på olika kursgårdar med övernattnig, men då vi detta år hade mindre pengar att röra oss med fattade vi beslutet att hålla det på Fisksätra bibliotek. Det hade tidigare år varit svårt att locka ungdomar från just Fisksätra att delta, och vi såg även en möjlighet att låta ungdomar ur olika socioekonomiska bakgrunder att mötas. Målgruppen var 13–16-åringar och lägret varade i tre dagar, kl.10-15. Vi var tre bibliotekarier som ledde Biblioteksberättarna.

Deltagarna fick under första dagen varsitt bokpaket, som bl.a. bestod av två böcker av Ingrid Olsson, som vi hade bokat in som författarbesök. Dagen efter kom Ingrid Olsson och berättade om sina böcker och sitt eget skrivande samt fick svara på många frågor om skrivande från ungdomarna och det var väldigt uppskattat. Deltagarna hade inför detta besök fått i uppgift att läsa några av de korta noveller i *Blink blink med stjärnan*.

Vi bjöd på lätt lunch och fika eller frukt varje dag, och avslutade lägret med glass, för att fira alla smarta och roliga texter deltagarna producerat. När vi planerade dagarna försökte vi blanda rena skrivuppgifter med mer kreativt skapande, individuella övningar med gruppövningar och lyrik med fiktion, för att alla förhoppningsvis skulle hitta något de uppskattade.

Utvärderingarna som deltagarna fick fylla i visade att de flesta var mycket nöjda; den vanligaste åsikten kring vad vi skulle kunna göra annorlunda nästa gång var att ha det under fler dagar. Utöver det tycktes blandningen av uppgifter uppskattas, även om en del tyckte att det skulle vara mindre pyssel och mer skrivande. Författarbesöket av Ingrid Olsson var väldigt uppskattat.

Tips på olika aktiviteter

Namnlek: säg ditt namn och ett subjektivt som

börjar på samma bokstav, låt varje person upprepa de namn och substantiv som föregått hen.

Gör **namnskyltar**.

Tre stationer: dela in gruppen i tre mindre grupper som får gå till varsin station där de får en skrivövning som gärna utgår från platsen, efter 10 min cirkulerar grupperna vidare till respektive nästa station.

Dikt med ordet från namnleken, fem rader.

Kylskåps/blackoutpoesi: använd gallrade böcker och stryk över/lyft fram vissa ord på en sida.

Vik- och skrivövning: alla eller flera i en grupp tar ett tomt A4 ark och påbörjar en berättelse med en gemensam början. Efter ett tag viker man ner sidan så att endast sista ordet eller meningens syns och skickar sedan vidare så att grannen bredvid får fortsätta.

Bild- och ordövningar: förbered bilder och ord som de kan ”dra”. Berättelse med utgångspunkt från slumpmässigt vald bild + ord.

Hissdialog: dra två bilder och låt personerna på bilderna mötas i en hiss.

Skriv dikt om **kärlek utan k**.

10 fula ord: skriv upp 10 fula ord, para ihop två och två så att varje par får totalt 20 fula ord, varje par väljer 10 av de fula orden till att skriva en gemensam dikt.

Crazyberättelse: alla utgår från gemensam början men skriver på egen berättelse, ord ropas ut av en ledare (som tar tiden) eller en av deltagarna (efter tecken av ledaren) med jämna mellanrum, orden måste inkorporeras i varje enskild författares berättelse på direkten.

Bilderboksberättelse: använd utgallrade bilderböcker för att skapa en ny berättelse.

Dikt om dagarna på rim.

För mer tips läs gärna *Skriv om och om igen* av Ylva Karlsson och Katarina Kuick.

Malin Waern

Petra Schipper

Biblioteken i Nacka

Läslust genom identifikation

Foto: Cecilia Brisander

I projektet *Läslust genom identifikation* har studenter från retorikkonsultprogrammet på Södertörns högskola, ungdomsbibliotekarien på Hallunda bibliotek samt ungdomar och ledare från ungdomsgården Musikhuset Norsborg arbetat med att hitta en ingång till litteraturen via musiken.

Idén kom från studenterna och syftet med projektet var att hitta en metod baserat på retoriska teorier för att skapa intresse för litteratur hos grupper som inte har litteraturen som en del i sin vardag. Valet föll på "icke-läsande" ungdomar och ledare på Musikhuset fick med sig två ungdomar i projektet.

På det första mötet fick ungdomarna välja en låt som betydde något för dem. Efter samtal mellan ungdomarna och studenterna om låten, varför de valt den och vad den betydde för dem, utformades ett dokument med nyckelord från låten och reflektioner kring samtalet. Från det dokumentet tog bibliotekarien fram boktitlar i olika svårighetsgrad med liknande ämnen som lärtarna. Dessa titlar presenterade studenterna för ungdomarna på det andra mötet och ungdomarna valde varsin bok. På det tredje mötet hade de läst klart böckerna. De förstod kopplingen mellan boken och låten, de kunde känna igen sig och

identifiera sig med bokens huvudpersoner. Målet med projektet var att få ungdomarna att hitta en bok de kunde identifiera sig med och att de skulle läsa boken vilket de gjorde. Detta var ett pilotprojekt och ungdomarna tyckte själva att formatet var ett bra sätt att jobba med och att det kan fungera på flera ungdomsgårdar. De tyckte att det var bra att de kunde välja böcker utifrån olika nivåer men hade gärna haft stöd under läsningen och ett lässchema där de också kunnat prata om vad de hade läst. Det är något vi tar med oss till en eventuell fortsättning av projektet. Det roliga i projektet var samarbetet där vi alla bidrog med våra olika kompetenser. Musikhuset med sin kontakt med ungdomar och tillgång till lokal på ungdomarnas arena. Ungdomarna som deltog trots att det var motigt och att de kunnat göra annat på sin fritid. Bibliotekariens kunskap om lättläst ungdomslitteratur och studenternas kunskap om retorik bidrog till att projektet blev lyckat.

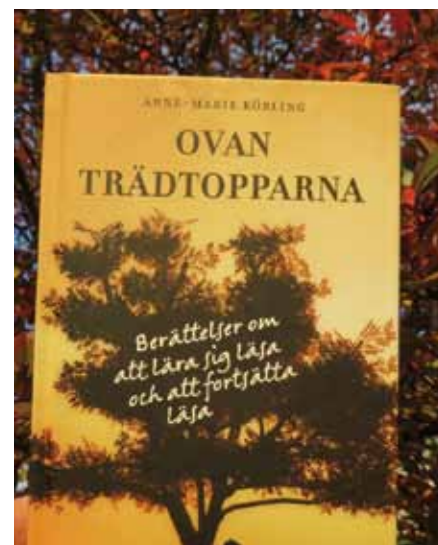
Ungdom 1 valde låten *En fjärils vingslag* av Kartellen där nyckelorden *Kamp*, *Omständigheter* (utom ens kontroll), *Integritet*, *Uthållighet*, *Drivkraft & Hopp* utvanns ur samtal om låten. Boken som lästes var Johnny Kemps *Återkomst*.

Ungdom 2 valde låten *Ställ dig upp* av Kartellen där nyckelorden *Utsatthet*, *Ambition*, *Förändring*, *Frånvaro*, *Rädsla & Hopp* utvanns ur samtalet om låten. Boken som lästes var *Mala-la Yousafzai : ett liv*.

Niklas Elzén
Bibliotek Botkyrka

Therese Karlsson
Södertörns högskola

Göran Ekevär
Musikhuset Norsborg

Bokomslag: BTJ Foto: Cecilia Brisander

I boken *Ovan trädtopparna - berättelser om att lära sig läsa och att fortsätta läsa* har läsambassadören Anne-Marie Körling intervjuat 44 personer om deras tankar om läsning. De har alla olika erfarenheter av läsning. I skriften ger de sin syn på vad läsningen betyder och har betytt för dem oavsett hur mycket de läst.

Poesi på bibliotek

Foto: Annika Lissenko

Poesin tar plats igen, först kom den danska poesivågen med poeter som Yahya Hassan, Olga Ravn och Asta Olivia Nordenhof. Debutalbumena hos det danska förlaget Gyldendal sålde snabbt slut och det tog inte långt tid innan en poesidebatt blossade upp i Sverige. Var var den svenska poesivågen? Var poesin död? Fanns den? Och om inte, vems fel var det? Förlagens, författarnas, kultursidornas?

Ingen skyllde mig veterligen på biblioteken, förutom vi själva. I skriften *Synen på skönlitteratur* (2015) presenterades en enkät som visade att bibliotekspersonal i Sverige knappt läser poesi och att det var ovanligt med ett uttalat uppdrag kring poesin. Då såg det ut att vara illa ställt, men nu, ett drygt år senare kan man nästan drista sig till att tala om en poesivåg.

I våras kom 10TAL med ett temanummer om poesi och den nya poesins företrädare, som Anna Axfors och Elis Burrau. Bonniers har gett ut antologin *Svensk Poesi* på över tusen sidor, Brombergs publicerar sedan några år debutantologier under namnet *Blå blix*t och såväl stat som regioner och kommuner prioriterar poesiscenen på olika sätt. Och kanske är det just som en scen, eller händelser på en scen, som vi behöver tänka på poesin. Poesin utvecklas i många sammanhang: poetry slam, estradpoesi, bloggar, tidskrifter (10TAL, OEI, Ponton, Lyrikvännen, Ett lysande namn, Populär poesi) och inte minst på biblioteken.

Under 2016/2017 pågår den kulturrådsfinansierade fortbildningen LiSA, Lyrik i skönlitterärt arbete som Länsbibliotek Halland arrangerar i

samarbete med Regionbibliotek Stockholm och Kultur i Väst. Här får bibliotekarier från hela landet en rejäl påfyllning av kunskaper och inspiration kring läsfremjande arbete med poesi. Här knyts också kontakter för ett fortsatt nationellt erfarenhetsutbyte. På öppningsträffen reste gruppen till Wanås skulpturparks Litteraturdagar och lyssnade på bland andra Ann Jäderlund. Därefter workshoppades det med Magnus William-Olsson och skapades remixar, poesilistor och inläsningar. Regionbiblioteket arrangerade tidigare under året några träffar kring poesi på bibliotek där medarbetare från vårt län fick ta del av tendenser, metoder och utveckla arbetet med poesi på de egna biblioteken. Det var allt från "Öppen scen" till poesibokcirkel, poesibingo med mera.

Stockholms stadsbibliotek fick mersmak och har nu arrangerat en liknande fortbildning för sin egen personal. Även på andra håll i landet görs mycket spännande kring poesi. I Varberg har man till exempel arbetat med lyrikcirkel för nyanlända och i Halland tog biblioteksorganisationen över arrangerandet av poetry slam med lyckat resultat.

Den som arbetar med poesi på bibliotek kommer troligen och förhoppningsvis i kontakt med såväl etablerade författare som amatörpoeter. Poesi är mer än boksamlingen och det finns många möjligheter för biblioteket att bredda arbetet med poesi.

Några exempel på källor som är fria att använda, exponera och spela upp i biblioteket:

- Podpoesi.nu - samtida poeter läser upp sina egna dikter, möjlighet att skapa listor, samlingar med mera.
- Litteraturbanken.se och Lyrikskolan - hundratals fria verk i epub och pdf, många med handledningar.
- Lyrikcirkeln på Bokcirkel.se. Varje cirkel inleds med en presentationstext och möjlighet att delta online eller att använda materialet på egen hand, till exempel i bokcirkel på biblioteket. Höstens cirkel handlar om Rut Hillarp, Henry Parland och Edith Södergran. Alla dikter finns fria på Litteraturbanken.se.

Biblioteket kan vara en brygga mellan att läsa dikter och deckare, mellan läsande och skrivande och mellan att skriva för byråådan och att hitta en publik. Varför inte lägga in diktläsning i ett språkcafé eller skrivövningar i en bokcirkel?

För dig som söker kontakt med andra som utvecklar poesiarbetet är facebookgruppen "Poesi på bibliotek" en bra plats att ställa frågor och få tips. Och för dig som vill väcka din egen poetiska ådra finns mängder av övningar och appar att testa. Självt har jag de senaste dagarna testat appen Haikujam. Här är det tre rader som gäller, en rad var av anonyma författare från hela världen. En av dikterna blev så här:

Toast and coffee
Sandwich and juice
Paratha and dahi

Så öppnades världen lite den morgonen, långt från debatten om poesins status.

Annika Hermele
Regionbibliotek Stockholm

Lyssna på en novell på Österåkers bibliotek

Foto: Hannah Rutqvist

Dagligen 11.35 sänder SR P1 *Radioföljetongen* och har så gjort sedan pleistocen.

Varannan torsdag klockan 11.00 har Österåkers bibliotek programmet *Novelläsning* för den huggade och litteraturtörstiga allmänheten och har haft så sedan 2011. Sveriges Radio har en trogen lyssnarskara som dricker kaffe, dammtorkar, löser korsord eller sudoku medan radion står på. Jag har fått reaktioner där novelläsningen jämförs med just *Radioföljetongen* och att man sitter tillsammans och lyssnar på en uppläsare i rummet är en betydande del av upplevelsen som också gör att upplevelsen blir fokuserad. Men jag gör ju *Radioföljetongen* orätt när jag reducerar den till skval.

Till min läsning brukar Birgitta och Sören komma. Så kommer Berit när hon inte har fransklektion, hon missar alltså sju noveller per termin i snitt. Någon enstaka gång kommer Lisa, och ibland har Berit med sig en väninna. Sen är det några och ett par till som kommer när inte jobb eller husdjur är i vägen. Min publik läser på olika sätt, jag har talboksläsare, de som bara läser tryckta böcker och de som läser såväl tryckt

som inläst litteratur. Vi är väl som mest 6-7 tillsammans men oftast har jag två, tre som lyssnar. Min trogna stampublik lyssnar uppmärksamt och efteråt diskuterar de varför de inte tycker om novellen jag läst. Nåja, det ska jag väl inte säga, men diskussionen blir livligare då novellen inte genast faller på läppen. Det har också hänt att jag blivit påmind om att jag läser en novell för andra gången. Så det kan bli ett litet samtal på några minuter eller upp till en halvtimme, och ibland tas sådant upp som skavt sedan förra lästillfället innan jag börjar läsa novellen för dagen.

Jag tar en klunk vatten och lägger mig i samtalet. Det är givande för oss alla. Det är jag som läser, det är jag som väljer vad jag ska läsa och jag får också stå för novellen för dagen.

Och där har vi ett av de dilemman urvalsprocessen för med sig. Vad ska läsas? Ska jag ta hänsyn till vad jag tror mina besökare vill höra, eller ska jag läsa vad jag vill läsa?

Hur som helst- Det är jag, en bok, en timme, en novell. Inte två noveller, inte en halv för att fortsätta läsa novellen fjorton dagar senare. Men vad

är det jag valt? Det sägs att Lars von Trier tog efter Carl Theodor Dreyer då han började regissera, och att klockan var det viktigaste redskapet. Det är den också för mig. Jag väljer en novell som tar en timme att läsa, och det begränsar drastiskt urvalet. Författare faller bort, favoritnoveller faller bort. Och jag kan upptäcka en novell jag annars skulle förbisett.

Berättelserna berör alltså. Och med det har vi nått ett av de mål vi har med den här programpunkten.

Ett annat mål vi satt upp är att novelläsningen ska ha en något större publik än idag, och gärna fler tillfälliga besökare. Dit har vi inte nått. Att nå ut till alla de som inte vet att de behöver en novell var 14:e dag är viktigt och helt avgörande för att det långsiktiga välbefinnandet skall uppnås.

Jonas Gruvaeus
Österåkers bibliotek

Finlands svenska biblioteksdagar Regionbiblioteket boktipsar:

Bild: Finlands svenska biblioteksförening

Ekenäs visar sig vara en vacker stad när Britt Löfdahl från Regionbibliotek Stockholm och jag från Stockholms stadsbibliotek anländer till Finlands svenska biblioteksdagar. Kvällsljuset förstärker de gamla trähusens pastellfärger och solen sjunker i havet. Vilgot Strömsholm, en av arrangörerna, har vänligheten att köra oss de tio milen från Helsingfors och ger oss under färden en geografisk och språklig guidning bland omväxlande svensk-och finskspråkig bygd.

Nästa dag samlas ca 60 deltagare för konferensen. Inge Tang är först ut och berättar hur man som svar på årtiondens nedskärningar i danskt biblioteksväsen bestämmer att biblioteken i Aalborg ska införa meröppet. Det resulterar i en väl genomtänkt strategi och Inges tjänst som värds-kapskoordinator skapas för att samordna och utveckla den digitala miljön, vilken är förutsättningen för meröppet. Hon har också, tillsammans med en dekoratör, ansvar för den pedagogiska vägledningen av besökare. Här har detaljerna betydelse, t.ex. byter personalen till arbetskläder när biblioteket övergår till bemannad öppetid och speciella fraser används för att förklara för besökare varför meröppet införts och hur det bäst kan utnyttjas. Inge berättar på ett inspirerande och nyanserat sätt och det är högtintressant för oss i Stockholm som också har meröppet på vissa bibliotek. I raskt tempo får vi sedan ta del av Sunniva Drakes intensiva engagemang för besökarna, som hon även kallar ägarna, för att belysa vems

biblioteket är. Sunniva är en av cheferna för biblioteken i Esbo där hon utför mycket av sitt administrativa arbete ute i biblioteket. Lena Sägberg, bibliotekspedagog, presenterar därefter på ett engagerat sätt Vasa biblioteks stora satsning på berättande för barn och ungdom. I Finland har man ett tydligt uppdrag gentemot skolan och bibliotekarierna bokpratar ofta ute på skolorna där 3:orna och alla årskurser på högstadiet prioriteras. Ett sätt att nå barnen är att uppsöka så många platser som möjligt, där föräldrar rör sig.

Efter föreläsningarna följer jag med på en vandring i Gamla stan där en berättarglad guide, fylld av kärlek till sitt Ekenäs, styr oss djupt in bland gränderna. Därefter en visning av Ekenäs folkbibliotek och på kvällen får vi tillfälle att lyssna på Monika Fagerholm som numera bor i Ekenäs.

Nästa morgon är det dags för vår presentation och Britt ger en allmän bakgrund till praktisk kunskap och om kursen *Bibliotekariens praktiska kunskap* som arrangerades i samarbete med Södertörns högskola 2015. Här tar jag, deltagare i utbildningen, vid och berättar om hur vår lärare Eva Schwarz, filosof och lektor vid högskolan, speglar vårt arbete på ett sätt som hjälper oss vidare i våra tankar. Här varvas under fem tillfällen föreläsningar med eget skrivande som slutligen resulterar i antologin *Bibliotekariens praktiska kunskap: om kunskap, etik och yrkesrollen*.

Detta blir Britts och mitt avslut innan vi återvänder hem till vår egen biblioteksverklighet, efter några givande och trivsamma dagar.

Monika Baruch
Stockholms stadsbibliotek

Foto: Britt Löfdahl

Omslag: Amanda Bigrell

Regionbibliotek Stockholms senaste skrift *Pålitligt, lyhört och kompetent – tjänstekvalitet på bibliotek i teori och praktik* är på väg ut till läsarna.

Regionbiblioteket fick 2013 i uppdrag att testa en modell för kvalitet i bibliotekets tjänster, framtagen av Elisabet Ahlqvist på Kungliga biblioteket. Regionbiblioteket valde att testa kvalitetsmodellen på tjänsterna sagostunden, referenssamtalet i den fysiska biblioteksmiljön samt det virtuella referenssamtalet.

Denna bok ger en teoretisk fördjupning av tjänstekvalitet för dig som vill veta mer om bakgrunden till kvalitetsmodellen. Dessutom beskrivs utförligt Regionbibliotekets arbete med att testa modellen, och avslutningsvis finns tips för bibliotek som vill fortsätta att arbeta med kvalitetsmodellen på egen hand.

Mer information finns på www.regionbiblioteket.se

Hänt *händer*

Film som sommarjobb

Foto: Rebecca Medici

”Hundra gånger bättre än att sopa och plocka skräp - ett unikt sommarjobb.”

”Jag har lärt mig att ta initiativ och omvandla uppgift och information till resultat efter feedback och kritik! Framför allt är jag glad över att ha lärt mig kommunicera med människor både i och utanför arbetsplatsen i och med arbetet med dokumentärfilm.”

”Det har varit en jättebra resa och hela gruppen har blivit som en familj.”

”Vi har lärt oss samarbeta och hur man ska utnyttja varandras styrkor.”

Så säger några av de ungdomar som har haft filmkameran som arbetsverktyg under sommaren. På Kista bibliotek pågick under tre veckor ett intensivt arbete för tjugo ungdomar från Rinkeby-Kista och Hässelby-Vällingby. Sommarjobben blev möjliga tack vare samarbete mellan Kista bibliotek, Film Stockholm och Kulturförvaltningen i Stockholms län.

De tjugo ungdomarna fick först en introduktion i foto- och reportageteknik och filmberättandets grunder och satte sedan igång med uppdraget att producera fem kortfilmer. Just i denna grupp fanns ett intresse av att producera filmer om identitets- och värderingsfrågor som rasism, feminism och religion.

För att ge ungdomarna som feriejobb en möjlighet att fortsätta sitt filmskapande och filmintresse har de fått möjlighet att själva boka bib-

liotekets utrustning. Kista Bibliotek arrangerar även filmvisningar och samtal för ungdomar, samt en ungdomsfestival med fokus på film och berättande.

Kommunerna som anställt sommarjobbarna har också fått ge filmuppdrag till ungdomarna och då kan det handla om korta dokumentärer om personer eller händelser i den egna kommunen, ett lokalt evenemang eller något som hänt på platsen som berör kommuninvånarna. Filmerna kan sedan användas som informationsfilmer eller diskussionsunderlag på till exempel fritidsgårdar, skolor och föräldramöten. För en kommun kan det vara ett nytt sätt att få fram invånarnas åsikter då ungdomarna ser ur andra synvinklar och ibland får andra svar i sina reportage än vuxna.

Filmsommarjobben var ett samarbete mellan Stockholms läns landsting, kommunerna i länet och Film Stockholm.

Här finns sommarens filmer:

<https://vimeo.com/album/4101812/page:1/sort:preset/format:thumbnail>

Rebecca Medici
Stockholms stadsbibliotek

Charlotte Carlsson
Film Stockholm

Sommarlovsbibliotek i Hovsjö

Den 27 juni slog biblioteken i Södertälje upp dörarna till en sommarfilial i Hovsjö. I sju veckor kunde vi möta barn och boende i samlingsplatsen *Hovsjö Hubben*.

15-20 barn blev snabbt stamisar och hängde på biblioteket hela dagarna. Hovsjö är ett område med återkommande trångboddhet och många hushåll är ekonomiskt svaga. Utan skola blir barnen utan något att göra eller någon plats att vara på dagarna. Satsningen på ett sommarlovsbibliotek gjordes möjligt av regeringens satsning på meningsfulla sommarlov för barn och unga. Huvudmålgruppen var 6-16, men antaganden om att barn kommer tillsammans med yngre syskon och ibland föräldrar visade sig stämma. Så vi hade något för alla.

Intresset för böckerna och annan media var inte omfattande, men personalen jobbade hårt med att dra in läsning som en del av de andra aktiviteterna som lockade mer. Pärilattepyssel kan hämta inspiration från bilder i en bok. Samtal kan leda in på en saga. Teckningar kan inspireras av högläsning. Vi valde också att bjuda in gäster för olika workshops på temat berättande. Vår mesta samarbetspartner var *Läsa för integration*, en strålande pedagogiskverksamhet som i vanliga fall håller till i Assyriska föreningens lokaler i Hovsjö. De kom varje torsdag och skapade berättelser med barnen genom teater, musik och läsning.

Intresset för läsning var till en början obefintligt, men efter 7 veckor omgivna av böcker justerades inställningen. Några av dem som vägrat läsa skaffade lånekort och några har tagit sig ner till stadsbiblioteket för att hälsa på. Även om lånestatistiken inte blev strålande finns det ett stort gäng med barn som för alltid kommer ha en speciell och varm relation till sina första sommarbibliotekarier. Den 12 augusti stängde personalen med sorg i hjärtat biblioteket och lämnade ännu en gång Hovsjöborna utan bibliotek.

Cecilia von Strokirch
Biblioteken i Södertälje

SEX FRÅGOR TILL

Maria är doktor i pedagogik och lektor på Avdelningen för utbildningsvetenskap vid Mittuniversitetet. Hon har arbetat med läsförståelse i PISA-undersökningen sedan 2008, har skrivit en avhandling om digital läsning, och undervisar i pedagogik på lärarutbildningen och vid det betendevetenskapliga programmet på Mittuniversitetet. Maria bor i Härnösand.

Marias avhandling heter *Det digitala läsandet. Begrepp, processer och resultat*.

Maria Rasmussen

Vilka insikter tar du med dig från ditt avhandlingsarbete?

Det är nog framförallt att läsförståelse av samma texter på papper respektive skärm inte nödvändigtvis fungerar på samma sätt. När eleverna i en av mina studier fick göra exakt samma läsförståelse-test på papper och på dator så klarade de testet på papper något bättre än på dator. Framförallt pojkar klarade testet lite bättre på papper än på skärm. En tolkning är att läsning på skärm, med till exempel skrollande, kräver mer av läsaren. Det är i linje med en studie som Mangan, Walgermo och Brønnick (2013) gjort och de menar att traditionella texter på papper hjälper läsaren att få en mental översiktsbild av texten i sin helhet. De anser att skrollandet kan hämma läsprocessen och göra det svårare att komma ihåg vad som står i texten. På skärmen får man ofta bara se en bit av texten åt gången men pappret ger både fysiska och taktiska ledtrådar om hur lång texten är. En annan insikt är att de förmågor och erfarenheter som man får av datorspel kan vara till nytta när man läser digitala texter med mycket navigation, till exempel texter på Internet med hyperlänkar.

Vad forskar du om nu?

Just nu är jag i slutfasen av ett projekt där Mats Myrberg, Patrik Lind och jag undersöker hur valet av yrkesinriktad respektive teoretisk gymnasieutbildning är relaterad till läsförmågan senare i livet. Vi använder resultat från en internationell undersökning som kallas PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies). I PIAAC deltar åldrarna 16 till 65 år och de får göra ett prov som utvärderar deras förmågor i läsförståelse, räkning och problemlösning med hjälp av dator. Jag arbetar även med en studie som utvärderar den metod som kallas "Att skriva sig till läsning" och vi tittar på elevernas utveckling av läsförståelsen i åk 1-3. Utöver det jobbar jag och mina kollegor med underlag till den nationella PISA-rapporten för PISA 2015 som offentliggörs av Skolverket i december.

Vad tänker du om bibliotekens läsoppdrag utifrån din forskning?

Jag tycker att biblioteken generellt får en allt viktigare roll i vårt digitala samhälle. Dels för att främja det otroligt viktiga läsandet av tryckta böcker och dels för att kunna erbjuda digitala böcker och texter. Biblioteken har möjlighet att bidra till arbetet med att överbrygga den digitala klyftan vilket i sig är bra för demokratin. För att få tillgång till högre studier behöver man kunna läsa längre och mer komplicerade texter än den skumläsning som man ofta gör på Internet. Biblioteken bidrar med att nå utsatta grupper och ger dem möjlighet att läsa för sitt eget nöjes skull men det bidrar såklart även till att läsförståelsen övas upp vilket ger tillgång till lärande i många ämnen.

Hur kan samhället arbeta med att öka läsförståelsen och varför är det viktigt enligt dig?

Som vårt samhälle ser ut nu är en god läsförståelse extremt viktig. Skolan är den samhällsrelaterade institution som har det största ansvaret för att kompensera för skillnader i läsmiljö som eleverna har hemma. Med de många nyanlända så tror jag att samarbeten mellan bibliotek och skola blir ännu viktigare. Biblioteken och bibliotekarierna kan med sina resurser och sin kompetens bidra till att elever får möta litteratur på sina modersmål och även litteratur på svenska.

Vad betyder läsning för dig?

I mitt arbete är läsning ett sätt att inhämta ny kunskap och utmana tankarna. Det är också ett verktyg i stöttningen av våra studenters lärande. Jag möter studenter genom deras texter, skriver kommentarer och får vara med om deras utveckling och lärandeprocess.

Har du något/några lästips?

Jag skulle vilja tipsa om att läsa högt för barn och samtala om texten. Högläsning är så otroligt bra för barnens framtida läsutveckling och utökar ordförrådet. Läs vad som helst, men läs!

Ställde frågorna gjorde *Cecilia Brisander, Sofie Samuelsson*
Foto: Åke Johansson